

UDK 811.163.42'282(497.542)

Izvorni znanstveni članak

Prihvaćen za tisak 16. 6. 2026.

<https://doi.org/10.29162/jez.2026.3>

Filip Galović

Pravni fakultet Hrvatskog katoličkog sveučilišta

Dijalektološki povratak Davoru u slavonskoj Posavini¹

Naselje se Davor (nekadnji Svinjar) nalazi 20 km jugoistočno od Nove Gradiške, a danas administrativno pripada Brodsko-posavskoj županiji. Govor je Davora dijelom slavonskoga dijalekta, njegova posavskoga poddijalekta. Premda su o ovome govoru u dijalektološkoj literaturi poznate njegove važnije jezične činjenice, u radu se nakon iscrpnijih terenskih istraživanja u novije vrijeme podastiru i opisuju osobitosti davorskoga govora na fonološkoj i morfološkoj ravni. Riječ je o govoru koji je čvrste strukture i koji i danas čuva pojedine arhaičnije značajke.

Ključne riječi: govor Davora; posavski poddijalekt; slavonski dijalekt; štokavsko narječje

1. Uvod²

Naselje se Davor nalazi između Slavonskoga Broda i Nove Gradiške, na lijevoj obali Save nasuprot ušća Vrbasa. Nekoć se naselje nazivalo Svinjar, a od 1896. mijenja ime u Davor. Danas administrativno pripada Brodsko-posavskoj županiji. Od godine 1993., zajedno sa susjednim naseljem Orubicom, čini općinu, koja ide među najnaseljenije općine novogradiškoga Posavlja. Prema popisu stanovništva iz 2011. u naselju je registriran 2.361 stanovnik. Narod je uglavnom okrenut poljodjelstvu,

¹ Rad je napisan u okviru projekta *Istraživanja i proučavanja hrvatskih mjesnih govora: prinosi hrvatskoj dijalektologiji* (voditelj: izv. prof. dr. sc. Filip Galović), koji pri Hrvatskome katoličkome sveučilištu financira Zaklada Adris.

² Sintagmu sam *dijalektološki povratak* preuzeo od Milana Mogušaa koji je objavio članak *Dijalektološki povratak Brseču*, kao i od Line Pliško i Davida Mandića koji su objavili članak *Dijalektološki povratak Marčani*. I ovdje se u neku ruku vraća govoru Davora s ciljem da se u cijelosti opiše današnje stanje s obilatom brojem potkrepa te se uvrste i one jezične činjenice koje su kod prethodnih istraživača izostale (v. Poglavlje o metodologiji rada). To će se, zbog ograničena prostora, učiniti na dvjema ravni: na fonološkoj i morfološkoj.

stočarstvu, lađarenju, a nekoć su bili poznati i po vađenju šljunka i pijeska. Ovdje djeluje nekoliko udruga, stoga se organiziraju brojne kulturne, športske i zabavne manifestacije, pri čemu se naročito izdvajaju ljetne *Ribarske večeri*, što je velik događaj u naselju na kojemu se okuplja golem broj domaćega svijeta, a pohrli i svijet iz cijeloga susjednoga kraja. Zdanjem se ističe crkva Blažene Djevice Marije Kraljice i sv. Jurja iz 1866. Davor je rodnim mjestom književnika, gramatičara i prevoditelja Matije Antuna Relkovića, teologa Tomislava Ivančića, kipara i medaljara Ive Kerdića te biskupa Antuna Škvorčevića.

2. Dosadanja istraživanja

U studiji se *Današnji posavski govor* Stjepana Ivšića iz 1913. na više mjesta, a u okviru opisa određenih značajki posavskih govora, navode pojedini primjeri iz govora mjesta Davora. Davorski se govor spominje i kao ikavski punkt u članku *Areali ikavskog, ekavskog i ijekavskoga govora u slavonskom dijalektu* Stjepana Sekereša iz 1989., kao i u knjizi *Hrvatska dijalektologija 1: Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja* Josipa Lisca iz 2003. Mate Kapović u članku *O naglasku u staroštokavskom slavonskom dijalektu* iz 2008. jezgrovito opisuje akcenatske sustave sedamnaest govora slavonskoga dijalekta, a među njima obuhvaća i davorski govor. Spominjem i studentski rad Nikoline Benić iz 2009. pod naslovom *Davorski govor*. Godine 2021. Filip Galović objavljuje rad *O govoru mjesta Davora (u slavonskoj Posavini)*, gdje na temelju vlastitih istraživanja iz 2020. iznosi odabrane fonološke i morfološke posebnosti.³

3. Novije istraživanje davorskoga govora

Iako sam na temelju kraćega terenskoga rada iz 2020. saznao za pojedine jezične činjenice o davorskome govoru, taj je moj terenski rad iznenada prekinula pandemija koronavirusa. Tijekom 2022. ponovno sam se, ovaj put u okviru projekta *Lingvistička geografija Hrvatske u europskome okružju* (voditeljica: prof. dr. sc. Dunja Brozović Rončević), vratio dubinskomu istraživanju toga govora. Tako sam u više navrata po nekoliko dana navraćao u Davor i s izvornim muškim i ženskim govornicima – kojih je bilo gotovo dvadesetak, pretežito starijega naraštaja, ali i srednjega naraštaja – vršio slobodne razgovore i ispunjavao upitnike. Naime, *Upitnik za*

³ Terensko je istraživanje tijekom 2020. za potrebe toga članka omela i zaustavila pandemija koronavirusa. Ondje su popisane i opisane važnije značajke davorskoga govora na fonološkoj i morfološkoj ravni na temelju tada prikupljene količine građe. U tome je članku, nažalost, osim u dijelu o akcentuaciji, iz tehničkih razloga izostavljeno bilježenje akcenata koje je izrazito važno, ali i interesantno s obzirom na to da je riječ o staroštokavskome sustavu. Valja imati na umu da je istraživanje iz 2022. bilo dugotrajnije i temeljitije, kao i razgovori i novi tereni u 2026., stoga su dobiveni mnogi cjelovitiji podatci koji su uneseni u ovaj rad.

srpskohrvatski dijalektološki atlas ispunila je 1968. Ivanka Verić-Vojt, ali ti rezultati nisu izgledali posve pouzdani, tim više ako se uzme u obzir činjenica da je njezin informator, prema kazivanju današnjih informatora koji su ga poznavali, imao „gospodskiji“ govor jer je u ono vrijeme vršio pojedine uglednije službe na tome prostoru. Stoga sam, uočivši odudaranja, iznova ispunio cijeli upitnik za *Hrvatski jezični atlas*, kao i dodatni projektni upitnik *Lingvistička geografija Hrvatske u europskome okružju*. Iako sam sve ovo vrijeme u kontaktu s pojedinim mještanima, godine 2026. terenski sam, u okviru projekta *Istraživanja i proučavanja hrvatskih mjesnih govora: prinosi hrvatskoj dijalektologiji* (voditelj: izv. prof. dr. sc. Filip Galović), ispunio veći broj pitanja iz vlastita upitnika *Hrvatski narodni govori* te provjerio još neka sporna pitanja. Tako sam na temelju obilate građe dobivene od velikoga broja govornika i nakon dosta vremena provedenoga u tome naselju mogao sustavnije i mirnije pristupiti opisu mjesnoga govora Davora.

Karta 1. Geografski položaj istraživanoga govora

4. Fonologija

4.1. Vokalski sustav

4.1.1. Inventar i realizacija

4.1.1.1. Vokalski sustav mjesnoga govora Davora ima pet vokala u dugim i pet u kratkim slogovima:

<i>ī</i>				<i>ū</i>
	<i>ē</i>		<i>ō</i>	
		<i>ā</i>		

<i>i</i>				<i>u</i>
	<i>e</i>		<i>o</i>	
		<i>a</i>		

4.1.1.2. Silabemom je i *r*, koji može biti dug i kratak (v. dolje).

4.1.1.3. Vokali se u pravilu realiziraju srednje.

4.1.2. Distribucija i podrijetlo

4.1.2.1. Distribucija je vokalskih fonema pretežito slobodna. Svaki od vokala, u načelu, može stajati u inicijalnoj, medijalnoj i finalnoj poziciji u riječi, ispred i iza bilo kojega konsonanta, osim uz *r*.

4.1.2.2. Dugi vokali mogu stajati pod dugim akcentom: *istresēm* 1sg. praes., *nápřśńak* 'naprstak', *pāń*, *pétak*, *popűśćaju*, *posűdit*, i u dugome nenaglašenome slogu koji se može ostvariti ispred akcenta: *křśćěńě*, *nasāđĩli*, *peceńākě* Apl., *pűžēm* Isg., *vřĩđāń*, i iza akcenta: *kokòšjĩ*, *rĩbāri* Npl., *tĩńā* 3sg. praes., *ũnučāđ*.

4.1.2.3. Kratki vokali mogu stajati pod kratkim akcentom: *krűnica*, *òstavila*, *stòžina* 'stožer', *vřāčāš*, *žűci* Lsg., te ispred i iza akcenta: *kačkėti* Npl. 'vrsta kape', *povučēmo*, *prodāvala*, *slezĩna*, *zafāľuje* 3sg. praes.

4.1.2.4. U usamljenim se primjerima uz inicijalni vokal prikovao konsonant *j* u protetskoj službi: *jĩst* (i *ĩst*) te *jűžina*.

4.1.2.5. Govor Davora ne zazire svagda od zijeva, pa se dva vokala mogu ostvarivati uzastopce. Da zijev nije uklonjen u većemu broju slučajeva, pokazuju održani vokalski skupovi u domaćih i primljenih riječi: – slijed *ai*: *kāĩš*, *mišāĩca* 'drvena žlica za miješanje, kuhača';

– slijed *ao*: *nāòpako*, *sāòne*, *zaòkretat*, *zāòva* (pored *zāuva*);

– slijed *au*: *baűľaju* 3pl. praes., *kāűč*, *pāűk*, *pāűn*, *pāűzina* 'dio na zaprežnim kolima', *praűnuk*;

– slijed *eo*: *stěòna*, *těòci* Npl.;

- slijed *eu*: *něuk*, *prěudala*, *prěuzeli*;
- slijed *io*: *aviōn*, *fitriōl* 'petrolej', *karfiōl* 'cvjetača', *pletiona*;
- slijed *oi*: *pōist*, *salāukoina* 'nevrijeme', *ūboica*;
- slijed *ou*: *poudávala*, *poūpadali*.

Zijev je u pojedinim nalazima održan i u vokalskim skupovima nastalima nakon eliminacije fonema *x*, npr. *Dūovi*,⁴ *griōta*, *māuāa*, *naōdamo se*, *ñěov*.

U nekim je potvrdama zijev spriječen kontrakcijom, npr. *prekrēñūt*, *slipòčnice*. Dobro je navesti i primjer *svědno* s razvojem *eje* > *ee* > *e*. Pored potvrda tipa *izuo*, *plīo*, *pūstio*, *srěo*, *ūdario*, *zablūdio* dolaze i one tipa *dōno*, *dřšćo*, *kōvo*, *ōtrō*, *ūpō*. Kontrakcija je zahvatila i primjere poput *dvāñājst*, u *dvāñājstom*, *jedāñājsto*, *pētnājst* i sl. (s interpoliranjem *j*).

4.1.2.6. Vokali se na početku nekih riječi fakultativno reduciraju, npr. *bīla je nāka māla*; *jā ću ti vākō*; *jōj da mi je nāke mārāme*; *ōñ glēda vākō mēne*; *tō būde nākō žīlavo* itd. Na kraju se riječi vokali sustavno reduciraju u infinitivima: *gāzit*, *izapírat*, *nāć*, *sījat*, kao i u glagolskome prilogu sadašnjemu: *igrajuć*, *nōseć*.

Vokal se može sasvim reducirati, odnosno potpuno izgubiti kvalitetu i u ograničenome broju nekih primjera tipa: *kōlko*, *nōlko*; *mēñ*, *ñēm*, *čēg*, *čēm*; *dōbla*, *vīdla*. Spominjem i nalaze poput: *štā b tī rādila?*; *tī s polūdila*.

4.1.2.7. Rjeđe je ovjereno fakultativno ispadanje slogova, npr. *vīš* (< *vidiš*), odnosno moglo bi se govoriti o tzv. *allegro*-oblicima.

4.1.2.8. Supstitucije se pojedinih vokala sreću osobito u riječima stranoga postanja, npr. *pārtikli* 'opršnjak'. Narod kaže *čōrapa*, gdje bi se na prvi dojam moglo pomisliti da je riječ o supstituciji vokala *o* vokalom *a*, no ta imenica „ima *o* i u turskome (ARj), tu nema prijelaza *o* < *a*, a ni disimilacije“ (Brozović 2007: 33).

4.1.2.9. Silabem *r* obično stoji između dvaju konsonanata: *potīpāmo*, *prégršća*, *přžōñ* 'naprava za prženje kave', *sřcetā* Npl., *vřtīš*, *žřvañ*, eventualno u inicijalnoj poziciji ispred konsonanta: *řža*, *řže* 3sg. praes., ili u finalnoj: *čētr* (uz *čētir*).

⁴ Interesantno je da nema potkrepe tipa *Dōvi*, koju sam uočio u nedalekome govoru Pavlovaca kod Srednjega Lipovca (Galović 2023: 18), Velikoj Kopanici (vlastiti podatci), Otoku pored Vinkovaca (Galović 2024: 185) i drugdje, ili *Dōve* u bliskoj Štivici (vlastiti podatci), Staroj Kapeli (vlastiti podatci) i drugdje. One su inače frekventne na prostoru slavonskoj dijalekta.

4.1.2.10. Primjeri dugih naglašenih i nenaglašenih vokala:

<i>ī</i>	<i>curī</i> 3sg. praes., <i>ispīraš</i> , <i>lisīc</i> Gpl., <i>obītēl</i> , <i>promīnīt</i> , <i>ušćipio</i> pr. r. m. sg.
<i>ē</i>	<i>istrēsła</i> , <i>kunémo</i> 1pl. praes., <i>lēži</i> L, <i>prštēn</i> , <i>širinē</i> Gsg., <i>vrēpcēm</i> Isg.
<i>ā</i>	<i>krātki</i> pr. Nsg. odr. m., <i>pomāžemo</i> , <i>navāžali</i> , <i>rādīla</i> , <i>šurjāk</i> , <i>zvīrād</i>
<i>ō</i>	<i>dōla</i> 'udolina', <i>jednōg</i> , <i>pōkōjni</i> , <i>pokrōvāc</i> , <i>šifōna</i> Gsg. 'vrsta tkanine', <i>zōb</i>
<i>ū</i>	<i>bāgūr</i> Gpl. (prema <i>bāgura</i> 'manji plast'), <i>brūs</i> , <i>oblūtak</i> , <i>rastū</i> 3pl. praes., <i>ūski</i> pr. Nsg. odr. m., <i>žūtā</i> pr. Nsg. neod. f.
<i>ř</i>	<i>břko</i> 'brkajlija', <i>přs</i> G, <i>sřk</i> , <i>třnka</i> 'košnica', <i>tvřdi</i> pr. Nsg. odr. m., <i>vřšak</i>

4.1.2.11. Primjeri kratkih naglašenih i nenaglašenih vokala:

<i>i</i>	<i>bečārcī</i> Npl., <i>komsīluk</i> , <i>prōsikom</i> Isg. 'prosjeaka', <i>rāzrižeš</i> , <i>rodbīni</i> Lsg., <i>žīlav</i>
<i>e</i>	<i>bādem</i> , <i>klīščē</i> , <i>krēpāmo</i> , <i>nērast</i> , <i>pečēnica</i> , <i>pepēlu</i> Lsg.
<i>a</i>	<i>ātļav</i> 'neuredan, nemaran', <i>gujāvice</i> Npl., <i>gūslar</i> , <i>narānile</i> pr. r. f. pl., <i>tārete</i> 2pl. praes., <i>tlā</i> Npl.
<i>o</i>	<i>bākō</i> , <i>otrōvala</i> , <i>pātoka</i> , <i>pōslōv</i> Gpl., <i>prōļana</i> pr. t. Nsg. neod. f., <i>vretēno</i>
<i>u</i>	<i>izvučēmo</i> , <i>krūšku</i> Asg., <i>mjaūkala</i> pr. r. f. sg., <i>purāk</i> 'poriluk', <i>snīgū</i> Lsg., <i>ūturiš</i>
<i>ř</i>	<i>křmetina</i> , <i>křsta</i> 'križa', <i>křšímo</i> , <i>nōzdrva</i> , <i>střš</i> 'stršljen', <i>tavřļača</i> 'vrsta pokrivača'

4.1.2.12. Govor Davora ide u ikavske govore: *bižat*, *cvīt*, *Cvītница*, *dica*, *ditešce*, *dīver*, *divōjka*, *dvī*, *iscīdit*, *isripovīdāli*, *kosīr*, *lipog*, *livāk* 'onaj koji se vještije služi lijevom rukom, ljevak', *mīšečina*, *mišina*, *mlikā* Gsg., *nāmistila*, *namīšća* 3sg. praes., *nēdiļa*, *nīdra*, *pīšāk*, *pīvale*, *rāzrižeš*, *rīč*, *rīpa*, *sīčas se*, *sīdit*, *sikira*, *sīme*, *svidok*, *tīlo*, *tīme*, *tīsni* pr. Nsg. odr. m., *vīdila*, *vīnci* Npl., *vīrovat*, *vřīmena* Gsg., *zalīpiš*, *zvīrad*, *zvīzdā*, *žīvit*.

U prilozima *dī*, *nīgdi*, *ōvdī*, *tōdī* stoji krajnji vokal *i*, dok je u *dōle*, *gōre* nastupio *e*.

Govor ima nekoliko ekavizama. Redovito se u ekavskoj formi govore neki glagoli i njihove izvedenice: *grēsīt* (*grēšiš*, *pogrēsio*), *povrēdit* (*povrēdio je rūku*), *rēsīt* (*rešāvamo*), *trēbat* (*trēba* 3sg. praes., *trēbo* pr. r. m. sg.), *vředit* (*vřēdi* 3sg. praes.) pored *tērat* (*īsteraj*, *tēram*),⁵ a ovamo se mogu priključiti i glagoli tipa *donēt* (*dōnela*), *odnēt* (*ōdnela*), *ponēt*, *prenēt*, *unēt*.⁶ Ekavski je i glagol *zanovētat*, no češće se u tome značenju kaže *zaprēdat*. Poznat je ekavizam i imenica *cēsta*. Govori se *kōren*, *korēne*, no tu vokal *e* vjerojatnije dolazi od iskonskoga *e*. Nema primjera poput *obedvi* jer Davorčani kažu *ōbodvi*. Govor lavira u imenici sa značenjem 'čovjek' pa se naporedo čuje *čōik* i *čōek*.⁷

Kao što je to u dijelu posavskih ikavskih govora, i u govoru Davora na mjestu nekadanjega *prě-*obično stoji *pre-*: *prěkuvaju*, *prěkřstit se*, *prěpozno* pr. r. m. sg., *prěrizat*, *presvůć*, *prěvarit* (ali *primišćamo*), *prěvřnu* 3pl. praes. Prijedlog u značenju 'pred' glasi *pred*: *dōšli su pred Cvitnicu*; *prěd nama*. Govori se i prijedlog *preko*: *preko glavě*, *preko nōći*. U sekvenci *ně-* prevladava *e*: *něki*, *někaki*, *někako*, *někad*, *něšta*.

U leksemu je *oras* stari *ě* dao vokal *a*.

Veoma je zanimljivo da je redovit jekavski oblik *djětñstvo*, kao što sam čuo na većini ovoga područja. Vrijedno je spomenuti da se danas obično kaže *sjěno* (ali uvijek *sinara*) premda Ivšić za Davor notira *sěno* (uz *sino*) (1913a: 163). Ta je jekavska forma ne tako rijetka i u drugim govorima zapadne Posavine, pa i ponegdje drugdje. Pokoji je stršeci jekavizam obično noviji import, npr. u *Němačkoj*, *smjěna* i sl.

4.1.2.13. Vokal *a* rezultat je za stari poluglas, bio primaran ili sekundaran: *brřsak* Gpl., *dān*, *dānas*, *dāska*, *kōlac*, *lāž*, *lažat* 'lagati', *lōnac*, *maglirina*, *ōtac*, *rāž*, *sān*, *sestār* Gpl., *tānak*, *vřtar*.

4.1.2.14. Kontinuanta je nazala stražnjega reda sustavno vokal *u*: *būbañ*, *gūsinica*, *gūsta* pr. Nsg. odr. f., *kūdiļa*, *kūpina*, *mūdar*, *pāučina*, *prūt*, *pūpak*, *putělak*, *tūp*, u *sūdū*, *ūzak*, *vrūć*, *vručina*, *znāju* 3pl. praes.

4.1.2.15. Kako se očekuje, odraz je stare sonantne likvide *l* (*ļ*) izjednačen s odrazom stražnjega nazala *o*: *dūgača* 'pojava na nebu spektralnih boja, duga', *dūžan*, *jābuka*, *pūž*, *sūnce*, *sūza*, *vūna*, *žūć*, *žūtica* 'vrsta tkanine'. Interesantan je nalaz *čōnak* 'naprava u obliku lađice kojom se provlači potka u tkanju' u kojemu nastupa vokal *o*, inače svojstven pojedinim govorima zapadne Posavine.

4.1.2.16. Nazal je prednjega reda konsekventno reflektirao u vokal *e*: *děset*, *jěčām*, *jětrva*, *jězik*, *pāmet*, *pōčela*, *prěst*, *sīme*, *tēletina*, *tēžak*, *vězāt*, *vīme*, *žědan*, *žēli*, *žětva*.

4.1.2.17. Slijed je *və*, kako je ovdje i očekivati, pretežito dao vokal *u*: *udōvica*, *ūnuk*, *ūtorak*, *ūvik*, *uzět*, *ūzimali*. Ovamo se izuzima razvoj *va* u leksemu *vāš* (kaže se i *gūga*), koji dolazi i u *vāzda* (usp. Kapović 2026).

4.1.2.18. Mjesto *ra* nalazi se *re* u poznatome primjeru *vřebac*.

4.1.2.19. Premda pojedini govori slavonskoga dijalekta znaju za promjenu *ro* u *re* u riječima *greb*, *greble*,⁸ u opserviranome su govoru sustavni oblici s *o*: *grōb*, *grōbļe*.

⁵ Veoma se rijetko u tome glagolu čuje *i*.

⁶ Tu može biti da tip *donet* dolazi prema *donesem*.

⁷ Od dvoje sam najstarijih čuo i *cli*, no dominira *cili*.

⁸ *Grebļe* sam, primjerice, u novije vrijeme čuo u Staroj Kapeli, Bebrini (zapadno od Slavonskoga Broda), a ima još takvih punktova.

4.2. Konsonantski sustav

4.2.1. Inventar i realizacija

4.2.1.1. Konsonantski se sustav davorškoga govora svodi na ove foneme:

sonanti				opstruenti			
			<i>m</i>	<i>p</i>	<i>b</i>	<i>f</i>	<i>v</i>
	<i>l</i>	<i>r</i>	<i>n</i>	<i>t</i>	<i>d</i>		
<i>j</i>	<i>ɭ</i>		<i>ɲ</i>	<i>c</i>		<i>s</i>	<i>z</i>
				<i>ć</i>	<i>č</i>		
				<i>č</i>	<i>ž</i>	<i>š</i>	<i>ž</i>
				<i>k</i>	<i>g</i>		

Fonem *x* nema svojega mjesta. Može se pojaviti u efemernim slučajevima (v. dolje).

U govoru Davora *v* je frikativ.

Afrikate se *č* i *ć* te *ž* i *ž* razlikuju, a izgovaraju se kao u većini drugih štokavskih govora.

4.2.2 Distribucija i podrijetlo

4.2.2.1. Distribucija je konsonanata, također, uglavnom slobodna. Svi se konsonanti, u načelu, mogu naći u svim položajima, izuzimajući izvjesna ograničenja u konsonantskim skupovima.

4.2.2.2. Od finalnih su konsonantskih skupova u domaćim riječima ovjereni *st* i *šč*: *čist*, *mist* Gpl., *pričest*, *istrēst*, *rāzmest*; *prīšč*, dok su u primljenih riječi šire mogućnosti: *ādent*, *gērz* 'mladić, momak', *pirinč* 'riža', *rēšt* 'tamnica, zatvor', *šīrnajz* 'žarač', *špājz* 'ostava'. Ponekad se ti skupovi mogu razbiti uvrštenjem vokala među njihovim sastavnicama, npr. *fundāmenat*.

4.2.2.3. Finalno se može ostvariti i tročlani skup, npr. *dvānājt*.

4.2.2.4. Fonem *ž* čini sastavni dio konsonantizma ovoga govora: *bažōmetar* 'dimnjačar', *žīgirice*, *filžān* 'šalica za crnu kavu', *ožak* 'dimnjak', *sāžak* 'željezni tronožac nad vatrom na koji se postavlja posuda za kuhanje'.

4.2.2.5. Fonem *x* nije u sustavu opserviranoga govora premda se izolirano može pojaviti u pokojoj posuđenici ili riječi iz novijega nanosa, npr. *kūxiña* (starije *kūjna*), *tēpix*, *žōxar*. Veoma se često gubi bez ikakvoga supstituta: *grā*, *lāče*, *ladnētina*, *māuña*, *narāni* 2sg. imper., *ōblić* 'vrsta stolarskoga alata za obradu drva, blanja', *rānimo*, *rāpav*, *rāstovina*, *rīpa* 3sg. praes. 'hripati', *smī*, *tūbu*, ili na njegovu mjestu nastupa fonem *v*: *duvān*, *glūv*, *grāvom* Isg., *krūv*, *krūva* Gsg., *kūvam*, *napūvan*, u *vūpi*, ili fonem

j: *dijat*, *mùja*, *strìja*, *štijača* 'vrsta poljoprivrednoga oruđa, štihača'. Interesantno je istaknuti da se za 'mačehu' kaže *māča*, dakle s redukcijom *x* i prethodećega mu vokala.

4.2.2.6. Fonem *f* naglašene je frekvencije, a većinom stoji u riječima stranoga postanja: *diftīn* 'vrsta tanke tkanine', *fērdetaš* 'pernica', *fērtal*, *fickast* 'dotjeran, uređen', *fīckat* 'zviždati', *flāša*, *flētan* 'spretan', *fřga* 'čvor', *kālfā*, *nāfta*, *pōd fertun*, *prōfircat* 'prošiti', *šifōn* 'vrsta tanje tkanine', *štōf* 'vrsta deblje taknine', *tēlefon*.

Fonem *f* zaposjeo je mjesto staroga skupa *pυ* u nalazu *ūfat se*, a u više nalaza i mjesto skupa *xv*: *fāla*, *posālimo*, *přstofat*, *zafālit*, *zafāluješ*. U nalazima se poput *svācat*, *prīvatila*, *vātaš*, *ūvatit*, *zāvatit* prvi član konsonantskoga skupa redovito likvidira.

4.2.2.7. Ishodišnojezično *d* i sekundarni skup *daj* pretežito su dali očekivano *ž*: *čāže*, *lažār*, *lēža*, *mēža*, *mežāš* 'vlasnik susjedne parcele', *mlāžak* (o Mjesecu), *obražujete*, *ogrāžuju*, *presāžujemo*, *īža*, *rōžen*, *sūžē*, *tūžī*, *žēž*, no frapantno je da narod i danas rabi nekoliko riječi s rezultatom *j*, npr. *gōspoja*, *mlāji*, *pogājaju se*, *prēja*, te rijetko *slāji*, što svakako ide u red starine.

4.2.2.8. Ishodišnojezično *t* i sekundarni skup *taj* za odraz imaju *ć*: *brāća*, *kūća*, *plūća*, *svīća*.

4.2.2.9. Praslavenski su izjednačeni skupovi **stj* = **skj*, kao i sekundarni skup *staj*, redovito dali *šč*: *čistilišće*, *klīzišće*, *namišća* 3sg. praes., *natāšće*, *prégřšća*, *primišćamo*, *prīšč*, *pūščaju* 3pl. praes., *sřrišće*, *sprūdišće*, *spūščamo se*, *ščipālki* Gpl., *ščīpat*, *ščīpotak* 'prstohvat', *ščūcavica*, *ušćap*, *vriščī* 3sg. praes., *zābavišće* 'vrtić, ustanova za odgoj i čuvanje djece predškolskoga uzrasta' (danas zastarjelo), a otkloni su veoma usamljeni: *gūšter*,⁹ *štāp*.

Prema starim izjednačenim skupovima **zdj* = **zgj* i sekundarnim skupovima *zdaj* i *zgaj* dolazi *žž*: *grōžže*, *gvōžže*. Spominjem da sam čuo i *gvōžženi* (*šarāf*).

4.2.2.10. Skup *cr* nastupa na mjestu polaznoga skupa *čr* (< **čbr*) i slijeda *črē* (< **čer*): *crīp*, *crīvo*, *cřn*, *cřvica* 'crvotočina', *cřvīč*, *cřvřiv*, *pocřvėnila*.

4.2.2.11. U skupu *žr* sekundarno je interpoliran okluziv *d* u potvrdama *ždrībe*, *ždrībac*.

4.2.2.12. U prezentskoj se i imperativnoj osnovi glagola prefigiranih od glagola 'ići' konsekventno ostvaruje skup *jd*: *dōjde*, *izājdemo*, *izājdī*, *nājdeš*, *prējdemo*, *sājde* dok je u infinitivnoj osnovi skup *jt* promenut u *ć*: *dōć*, *nāć*, *prōć*.

4.2.2.13. U staroj se osnovi *vās-* zbila metateza, stoga je njezin odraz *sv-*: *svāki*, *svē*, *svēga*, *svī*.

4.2.2.14. Skup *št* mogao se razviti u primljenih riječi: *rēšt*, *štōf*, *štrīk*, *vērštat*, a mogao je nastati i od staroga skupa *čt*: *poštīvat*.

⁹ *Gūšter* sam redovito čuo. No, jedan mi je informator istaknuo da se nekoć govorilo *gūščerica* i *gūšćarica*.

4.2.2.15. U dijelu je primjera na dočetu finalnoga sloga osnove imenica, pridjeva i priloga lateral *l* očuvan, a u dijelu je izmijenjen u *o*: *kanāl, sòkol, sòl, stòl, vòl* pored *dìo, órago, pàkao; bìl, gòl, kìsel* pored *trũo, vèseo* (uz *vèsel*), *zrĩo; pò*. Interesantna je forma *karànfio* 'karanfil'.

Na dočetu je nefinalnoga sloga obično zadržan: *bólnica, dólñi, kólca* Gsg., *kòlčič, nāsēlci* Npl., *pālcu* Lsg., *pòdvīlci* Npl., *sēlskĩ, stòlčič, zāčēlka* Gsg. 'okvir postelje (s prednje i stražnje strane)' pored *stēona, tēoci* Npl.

U pr. rad. m. sg. redovito je *l* dao *o*: *dòvezo, izvòzò, māvò, napīsò, prĩšapćo, pròcvò, ùstò* uz *brāo; dōneo, prēo, srēo; dāvio, ožēdnio, rádio, ròdio; mētno, plūno*.

4.2.2.16. Palataliziranje je u sljedovima *li* i *ni* naglašene frekvencije: *gùlīt, mòlīt, mòlītva, òteli se, pòsoļi* 3sg. praes., *promĩñimo, promĩñit, razdĩļili, rũñimo* 1pl. praes., *sklòñit, uváļila, zaļīvāt, zapāļi* 3sg. praes. Spominjem i formu *ļubēnica*.

4.2.2.17. U davorskome su govoru zastupljena sljedeća ispadanja konsonanata u konsonantskim skupovima: *dn > n*: *pāne, pròpane, spāne, ùpanemo*; *gd > d*: *dĩ; kć > ć*: *ćēr; pć > č*: *čēla; ps > s*: *sũje; pt > t*: *tĩca; tk > k*: *kò, nēko, nĩko* (ali *tkāt, tkāju*).

U konsonantskome je skupu *dl* u imenici *dlĩto* konsonant *d* redovito zadržan.

Zasebno treba istaknuti redukciju fonema *v* u susjedstvu s *r* ili *r* u nekoliko nalaza: *četĩtkòm* Isg., *četĩti, srbĩ* 3sg. praes., ali *svēkrva, svĩdlo*. Spominjem i *čòik/čòek*, kao i prezime *Marjáníc*.

4.2.2.18. Supstitucija je intervokalnoga *ž* s *r* u prezentskoj osnovi glagola 'moći' evidentirana iako se javlja nedosljedno: *mòreš, mòre, mòremo*. Stariji narod u 1sg. praes. kaže i *mòžem*.

4.2.2.19. Kad i kad od starijega se naroda čuje tip *š ñĩm* i sl., s provedenom kontaktnom asimilacijom.

4.2.2.20. Kontaktna je disimilacija očigledna u leksemu *gùvno* te u *távno*, no ostaje *sedàmnājst, osàmnājst*, dakle bez promjene *mn > vn*. Frekventni su primjeri tipa *sùmļāmo*. Vrlo je zanimljiv i nalaz *žòmļak* u značenju 'žumanjak'. U distantnu disimilaciju idu primjeri *blāgosov, blagosòvit*.

4.2.2.21. Sibilizacija obično izostaje u dativu i lokativu jednine imenica ženskoga roda na *-a*: *Amèriki, apotēkĩ, Gràdiški, knĩgi, krũški, mòtiki, nògi, pòvòrki, tũgĩ*.

U nominativu, kao i u dativu, lokativu i instrumentalu množine imenica muškoga roda glasovi sibiliziraju u nadmoćnome broju riječi: *aràluci* (prema *aràluk* 'vir'), *brāboñci, bùbrezi/bùbrizi, grozdàci* (prema *gròzđak* 'grozd'), *òblacima, okomāñcĩ, pàstòrci, pečeñācĩ, pĩjucima, pòtoci, ùnuci, vršñācĩ*.

5. Akcentuacija

5.1. Inventar i realizacija

5.1.1. U inventaru je prozodema pet akcenata: kratkosilazni (*ǎ*), dugosilazni (*ā*), neoakut (*ǣ*), kratkouzlazni (*ǎ̇*) i dugouzlazni (*ā̇*) te nenaglašena kračina (*a*) i nenaglašena duljina (*ā*).

5.1.2. Nisu ovjerene određene posebnosti u realizaciji pojedinih akcenata osim činjenice da se kratkouzlazni akcent i dugouzlazni akcent po trajanju gdjekada mogu približiti jedan drugomu.

5.2. Distribucija¹²

5.2.1. Distribucija je akcenata uglavnom slobodna, odnosno svaki od pojedinih akcenata može stajati u inicijalnoj, medijalnoj i finalnoj poziciji u riječi izuzev kratkouzlaznoga i dugouzlaznog akcenta čija je distribucija u pravilu ograničena na ultimi i u jednosložnih riječi.

5.2.2. Govor zna za akcenatska kolebanja i postoje mnoga povlačenja akcenata.¹⁰

5.2.3. Kratkosilazni se akcent gotovo sustavno povlači s kraja riječi: *bědro*, *bristić*, *brzàci* Npl., *dovědem*, *komàdić*, *kòsac*, *kòza*, *lètít*, *na zèmlji*, *ùnuk*, *život*, osim u određenim slučajevima kada mu prethodi duljina: *blīzū*, *ćūtāk* 'komad drveta (za loženje)', *dīte*, *okomāñāk* 'kukuruzni klip bez zrnja, kočanj', *pīpā*, *plīcācī* Npl., *po zrākū*, *rumūñi* Npl. 'vrsta kukuruza crvene boje', *svīñac*, *šklōcō* 'džepni sklopivi nožić', u *Kobāšū*, no i tada su dominantna povlačenja: *čāmac*, *dlīto*, *metémo* 1pl. praes., *na vīncu*, *na vózu*, *ogūli* 2sg. imper., *pašānac*, *pripovidat*, *strāna*, *sūdac*, a gdjekada se može čuti i polupreneseni akcent: *glāvī* Lsg., *Švábē* Npl. U sredini su riječi također dominantna povlačenja:¹¹ *komūšina*, *lōpata*, *òstavite* 2pl. imper., *štijača* 'vrsta lopate', *mōlitva*, *pòsijemo*, *umirat*, *voštānica*, *zapisuje* 3sg. praes., pa i u primjerima pred duljinom: *čúvaju* 3pl. praes., *divójčica*, *kúpíte* 2pl. imper., *na pónočki*, *príraslica* 'mladica, izdanak' uz rjeđe *svīrāli*, *zāpřška*, *zōrnīca*, *živila*, a gdjekada se može čuti i polupreneseni akcent: *kòzāma* Dpl., *òstāvio*, *pòslōve* Apl., posebice kod starije čeljadi.¹²

5.2.4. Dugosilazni se akcent u pravilu čuva ukoliko mu prethodi duljina: *dvāñājstero*, *grēdāl* 'središnji dio pluga, gredelj', *imāñē*, *kopāčēm* Isg., *līzālki* Gpl., *operīrō* pr. r. m. sg., *pārcōv*, *šūpāl*, *trīmôm* Isg., inače se uglavnom povlači: *čēšlāte*, *čitāmo*, *devētnājst*, *divlī*, *kokōšji*, *lōpāt* Gpl., *mōtā* 3sg. praes., *od*

¹⁰ Ne smije se zanemariti ni problem miješanja kodova.

¹¹ U više su navrata govornici istaknuli da u susjednoj Orubici kažu „brzo“, pa tako jedna od govornica ističe: „U Dāvoru je *mišaica*, tō je naše, a u Ōrubici *mišaica*, tō je nīovo“ (*mišaica* 'drvena žlica za miješanje jela'). Jedan mi je zanimljiv govornik, koji je dublje razumio moja pitanja, potvrdio istu situaciju nakon što sam mu namjerno ponavljao oblike s kratkosilaznim akcentom u medijalnoj poziciji: „*Strācāra*, drūga sēla, drūga... u Dāvoru je *strācāra*“.

¹² Izolirani su primjeri tipa *devedēs* (*gōdin*). Evo i sljedećih usamljenih primjera: *brñāča*, od *kurūzovog* (*brāšna*), *motikama* DLlpl., *polopřivreda*, *prostāta*, *unīšlo*.

ponèdīlka,¹³ a u rjeđim se prilikama može čuti i polupreneseni akcent: *jèčmēn* 'jačmenac', *naftālīn*, *prūcē*.

5.2.5. Neoakut je prilično stabilan i čuva se u svim pozicijama¹⁴ iako nekad može prijeći u dugi silazni akcent: *bolesnīčki*, *kopāč*, *lončār*, *kamēne*, *kukurīče*, *namāstīš*, *okrēčemo*, *ozēbo* pr. r. m. sg., *plāca*, *rādimo*, *rastū* 3pl. praes., *resāč* 'vrsta kuhinjske krpe', *sūša*, *širinē* Gsg., *večerī* Gpl., *vučē* 3sg. praes., a pokatkada može doći i do promjene mjesta, npr. *pedēsēt*.

5.2.6. Uzlazni su akcenti ovjereni na novim distribucijskim mjestima, odnosno u pravilu ne dolaze na ultimi i u jednosložnih riječi (v. gore).

5.2.7. U jednosložnim riječima mogu stajati dugi silazni, kratki silazni i neoakut: *čāš* Gpl., *ćēr*, *kvās*, *tôr*, *krēč* 'vapno', *prāg*, *svī*, *trāp*; *dān* Gpl., *križ*, *mōj*, *vūc*.

5.2.8. Stare se duljine nakon akcenta nešto češće reduciraju: *čūjem* 1sg. praes., *kūce* Gsg., *lākši*, *nēmam*, *òtvi* 3sg. praes., *pērad*, *vrēbac* Gpl., ali i: *kōpāli*, *kṛpāne*, *kūrjāk*, *ōrō* pr. r. m. sg., *òsihāk*, *plāčēm* 1sg. praes., *ūžād*, *vīlic* Gpl. Kako se one ipak u određenim slučajevima čuju, neovisno o primjerima, ne čude dublete poput *brīsak*||*brīsāk* Gpl., *kūdrāv*||*kūdrav*, *ūdāta*||*ūdata*, a dolaze i primjeri tipa *nā fino*, *nā zēca* uz češće *nā mast*, *pō moru*, *ū mlin*, *ū tri*.

5.2.9. Sekundarne se zanaglasne duljine, one nastale povlačenjem naglaska s izvorno dugih naglašenih slogova, u pravilu čuvaju: *bācā* 3sg. praes., *firānga* 'zavjesa', *lòmīmo*, *lòpāt* Gpl., *òškvārci* 'čvarci', *slāvīj*.

5.3. Ostale pojedinačne zamjedbe

5.3.1. Veoma je živo preskakanje akcenata na proklitiku: *dō Broda*, *ōd Broda*, *nā čošak*, *nā kamen*, *nā moru*, *nā nogu*, *nā sīp*, *nā sṛce*, *nā strānu*, *ōd jutra*, *ōd nogu*, *ōko grada*, *ōko vrata*, *pō dvoje*, *pō moru*, *pōd fertun*, *prēd nama*, *sā dva*, *ū bunar*, *ū bure*, *ū dlān*, *ū goste*, *ū groblju*, *ū jesen*, *ū kolo*, *ū litu*, *ū mlin*, *ū pamet*, *ū vojsku*, *zā zemlju*, *zā dva*, *zā obilj*, *zā redom*.

5.3.2. Akcent može preskočiti na negaciju *ne*: *nē poznam*, *nē vaļa*, *nē zna*.

5.3.3. Prenosnje je akcenta također zastupljeno u stanovitome broju primjera: *dō sebe*, *dō sutra*, *iz Bosne*, *iz kuće*, *krāj mene*, *nā koñi*, *nā krušku*, *nā sūncu*, *pōd kola*, *pōd šumom*, *pō tome*, *ū našim*, *ū škōlu* (i u *škōlu*), *ū šumi*, *ū tikvi*, *ū žici*, *zā štrik*, ali i *od slāme*, *u rātu* itd.

¹³ Postoje, dakako, i pojedina odudaranja, pa spominjem manji broj primjera poput *četrnājstero*, *gujavīc* Gpl., *pokučārka* 'bjelouška', *respirātor*.

¹⁴ Koliko je neoakut redovit i stabilan i u mlađe čeljadi čuo sam više puta po naselju za vrijeme dok su se domaća djeca igrala i dovikivala jedan drugomu. Interesantno je i to kako se neoakut ne može izbjeći ni u službenim situacijama, pa sam za vrijeme bogoslužja slušao jednu djevojku, po prilici nižih razreda osnovne škole, koja je čitala litanije: *Kūcō zlātna! Krālice svī svēti! Mōli za nās!*

5.3.4. Zabilježeno je duljenje pred sonantima u nizu nalaza: *bibēr, dīm, divōjka, gospōdīm, grôm, jēčām, kōn, lân, nôv, nēgōv, pēnžer, sân, sîr, stâr, sūnce, tàvân, tkâne*.

5.3.5. Izgleda da govor u pravilu ne podnosi teški slijed duljine i neoakuta: *bradē, glavē, petē, travē, glavôm, rukôm*.¹⁵

5.3.6. Spominjem u naglasnoj paradigmi B muškoga roda množinski oblik *s kōnima* gdje je očigledna paralela sa starim instrumentalom **kōnī*.

5.3.7. Nekim je imenicama srednjega roda u lokativu jednine koji imaju dugi korijen svojstven nastavak koji može biti visan: *po sjēnu/sīnu, u mōru*.

5.3.8. Može se izdvojiti akcenatska alternacija između jednine i množine u naglasnoj paradigmi B srednjega roda, npr. *rēbro – rēbra* Npl., *sēlo – sēla* Npl. Stari je akcenatski tip očuvan u naglasnoj paradigmi A u *mīsto – mīsta* Npl., u koju se sekundarno uvrštava i *pōle – pōla* Npl. – *pōlima* Lpl. Spominjem i nalaze *břdo – břda* Npl., *zvōno – zvōna* Npl.

5.3.9. U trosložnim je oksitonama tipa *imena* obično neoakut: *imenā, pucetā, ramenā, sepetā* (prema *sēpe* 'vrsta košare'), *sr̥cetā, vimenā*, ali *vr̥mēna*.

5.3.10. Izrazito je interesantno, što je rijetko u štokavskome, čuvanje stare duljine u *ūvo* Nsg., *ūva* Gsg. (ali *ūši* Npl.).

5.3.11. Važno je istaknuti pojavu kraćenja imenica dugoga korijena *a*-osnova u dativu, lokativu i instrumentalu množine: *glāvama/glāvma, sviñama* (usp. Kapović 2008: 139).

5.3.12. U posvojnih zamjenica n. p. b. ovjereno je duljenje u muškome rodu: *mōj, tvōj*, a također i u *svōj*.

5.3.13. U glagola je tipa *kuje* 3sg. praes. zabilježena kračina: *kūje, plūje, rūje, sūje*, za razliku od nekih bliskih govora u kojima je akcent tipa *kūjē* u naglasnoj paradigmi C.¹⁶

5.3.14. Primjeri tipa *brojimo* čuvaju starije akcenatsko stanje: *brojimo, dojimo, gnojimo, klečimo, klečite, letimo*, dakle nije evidentiran tip ***brojīmo*.

5.3.15. Vrijedno je podvući primjere s tematskim *-ē-*: *kradēm, metēm, pečēm, predēm, rastēm*, tj. *kradēmo, pečēmo, sičēmo, tresēmo, vučēmo*.¹⁷

5.3.16. U glagolskome je pridjevu radnome ovjeren tip *pīla*, kao u manjemu broju posavskih govora, Podravini i govorima kajkavskoga područja (usp. Kapović 2015: 636), odnosno nema tipa *pīlā/pīla*.

¹⁵ U obilatoj sam gradi svega u dvama primjerima zabilježio *rāstē* 3sg. praes. i *zvīzdī* Gpl.

¹⁶ Usp. u Sićama *blūjē, rūjē*, Magić Maloj *klūjē, rūje* (ali *blūje*) i Orubici *osnūjēm, plūjēm* (Kapović 2008: 125, 127, 129). I u bliskome je Srednjemu Lipovcu *kūje, psūje, rūje* (Galović 2020: 98). U Štivicima sam nedavno čuo *kūje||kūjē, plūjē*.

¹⁷ Oblici su *bēreš, bēremo* specifični; velik dio posavskih govora ima tip *berē*. Usp. u susjednoj Orubici *berēm, poberēm* (Kapović 2009: 113) ili *berēš, berēmo* u Velikoj Kopanici (moji podatci).

5.3.17. U brojeva *dvīsto*, *trīsto* kratkosilazni je akcent, odnosno nema analoških likova sa sekundarnim dugim akcentom tipa *dvīsto*.

6. Morfologija

6.1. Imenice¹⁸

6.1.1. Imenica je *pēršina* u istraživanome govoru ženskoga roda, tj. pripaja se imenicama *e*-vrste. U značenju 'nasip' kaže se *sīp* i sklanja se kao imenica *i*-vrste: *bīo na sīpī i ūvati ju; prāvila se sīp; sīp je īšla do Kobāšā*. Interesantno se vlada i imenica *klūp* u značenju 'klupa': *sjēla na nēku klūp*. U značenju 'oluk' zabilježio sam u ženskome rodu *ōluka* (pored *žlība*), a u značenju 'vreća, džak' ovdje imamo *žāka*.

6.1.2. Našlo se potvrda za imenice tipa *īme* koje u svim padežima, osim u nominativu, akuzativu i vokativu jednine, imaju osnovu proširenu s *-en-*: *īmena* Gsg., *īmenom* Isg., *rāmenu* Lsg., *rāmenov* Gpl., *tīmena* Gsg., *vīmena* Gsg., a i potvrda za osnove proširene s *-et-*, npr. *čelādeta* Gsg., navlastito u imenica srednjega roda koje označavaju 'mlado, maleno': *māgaretu* Dsg., *māgaretom* Isg., *pīletu* Dsg., *tēleta* Gsg., *ždrībeta* Gsg.

6.1.3. Pokoja je imenica tipa *čōban* izgubila krajnje *-in*. Od starijega se naroda moglo čuti i *Sřb*.

6.1.4. Dativ i lokativ jednine imenica *e*-vrste u davorskome nema nastavak *-e*, koji nije rijedak u govorima slavonskoga dijalekta, pa ni u govorima koji nisu ekavski, već dolazi *-i*: *blītvi*, *křmači*, *kūci*, *kvōčki*, *šečērnici*, *žēni*.

6.1.5. U vokativu jednine imenica *a*-vrste alterniraju nastavci *-u* i *-e*, s napomenom da „dolazi kadšto *-u* mjesto *-e*“ (Ivšić 1913a: 211): *čēmeru*, *čōiče*, *gōlube*, *nārodu*, *strašřivče*, *striče*, *stvōru* (*Bōžji*), *svāče*, *svītu*, *vōle*, *zēte*.

6.1.6. U instrumentalu jednine imenice muškoga i srednjega roda u pravilu zadržavaju distinkciju *-on* nakon nepalatalnih konsonanata te *-en* nakon palatalnih konsonanata: *grādom*, *kūpusom*, *nērastom*, *sīnom* uz *krēcēm*, *māgārcem*, *mālēm*, *pīlicēm*, *prīšcēm*, *pūžēm*, *šāšēm*; *blātom*, *tēletom* uz *jājcēm*, *mōrem*, *nēcaēm* 'vezenje u obliku mreže', *sūncem*.

Imenice ženskoga roda *e*-vrste imaju uobičajeno *-on*: *komūšinom*, *rukōm*, *sīrutkom*, *vodōm*.

Imenice se ženskoga roda *i*-vrste u mnogim govorima slavonskoga dijalekta rado prave nastavkom *-om*, odnosno *-jom* dok davorski govor obično ima nastavke: *-i* i *-u*: *bōlesti*, *kōsti*; *křvlu*, *māšču*, *sōlu*.

6.1.7. Povelikomu je broju govora slavonskoga dijalekta svojstvena tzv. duga množina, tj. proširci *-ov-*/*-ev-* u množinskim oblicima jednosložnih i dijela dvosložnih imenica muškoga roda, što ne znači da se prigodice ne mogu pojaviti primjeri kratke množine.¹⁸ U govoru je Davora zabilježeno: *cōlovi*, *crřpovi*,

¹⁸ Primjerice, *gōlubovi*, *grōmovi*, *mīševi*, *pōslovi*, *rōgovī*, *svātovi*, ali *nōži*, *pūži* u govoru Pavlovaca (Galović 2023: 27).

cvitovi, gljžñevi, gròmovi, kròvovi, mòstovi, pùpovi, pùževi, sñnovi, smòkovi, snòpovi, stòlovi, tòrovi, vòzovi, žìdovi. Kratka je množina očita u *dīdi*, a nekoliko je i dubletnih formi: *kļūči/kļūčevi, nōži/nōževi*. Spominjem da je zanimljivo da se s prošircima -ov/-ev- javljaju i imenice u kojima oni nisu uobičajeni, npr. *būnareve* Apl.

6.1.8. U govorima slavonskoga dijalekta u genitivu množine imenica muškoga, srednjega i ženskoga roda *e*-vrste danas dominira izvorni štokavski nastavak -a, no također se pojavljuje nastavak -i, posebice uz imena naselja (iz *Dragovci, od Vinkovci*), ali dio govora zna i za stari -ø nastavak, kao i za -ov/-ev.¹⁹

Govor Davora u genitivu množine imenica muškoga, srednjega i ženskoga roda *e*-vrste u pravilu čuva nulti nastavak: *bečārac, dān, lōnāc, pīlīc, tvōrac, Vīnkovac, vrēbac; jājac, jāt, kolīc, pīsam, plūc, rēbār||rēbar, vimēn, vimēn; banān, brīsak, būj* 'buha', *čōrāp, dasāk, divojak, Drāgic, gōdīn||gōdin, gūsāk||gusak, igāl, jārūg, jēdrīc* 'prištić na licu', *kūc, lāstavic, lītar, ļubēnīc, mārām, mīs, pīsam, plānīn, pōklad, prijatēļic, pīšs, sestār, sūz, šīb, vīlīc, zlātīc, žēn, žīl, žlīc*.

Nastavci -ov/-ev obilato su ovjereni u imenica muškoga roda: *bilīšev* (prema *bilīš* 'vrsta kukuruza'), *bombōnov, brķōv, brōdov, cīganov, čētnikov, dīdov, golubōv, jāstukov, kļūčev, kōñev* (uz *kōñ*), *kurjakōv* 'vuk', *Mārkov, mišev, nōžev, pajdāšev, pečenākov, sinōv, štrīkōv, vōlov, vragōv, vřšnākov, žīdov*, no mogu se javiti i u srednjemu rodu: *rāmenov*.

Nastavak -i u imenica muškoga, srednjega i ženskoga roda *e*-vrste ne pokazuje veoma veliku frekvenciju: *črvī, mravī, zubī, čokolādī, grābļi, grēdī, īskri, kōpči, nācvi, prīči, špāngī, tīnki* (prema *tīnka* 'košnica'), *zīpki*.

U svim se rodovima, izgleda ipak efemerno, može pojaviti uobičajeni štokavski -a: *jēzika, lōvāca; ūstā; kūnā, minūtā*.

U oblicima je *nōgu, rīku* nastupio nastavak -u iz nekadanjega duala.

Dualni nastavak -iju stoji u ograničenome broju nalaza poput *nōktiju, očiju, ūšiju*.

U imenica je *i*-vrste frekventan -i: *niī, nočī, stvarī, vašī, večerī, vlasī*, no može se sresti i nulti nastavak: *kokōš*, ili -iju: *kōstiju*.

6.1.9. U brojnim su govorima slavonskoga dijalekta dativ, lokativ i instrumental množine danas unificirani u nastavku -ima, odnosno -ama, no dio je govora sačuvao i arhaičnije nastavke. Tako se u govoru Davora generalno čuje: *gērzima, kōñima, kūruzima, lōncima, pešķirima, pōtocima, šórovima, štrikovima, ūnucima, vōlovima, žīdovima; nīdrima, plēcima, rešetima, sēlima; čūturama, divōjkama, grédama, jābukama, kōbilama, krāvama, kūcama, nācva, pīšima, sūzama, sviñama, ūlicama*. Ipak, u određenim se slučajevima u imenica muškoga, srednjega i ženskoga roda *e*-vrste govore primjeri i sa

¹⁹ Taj je nulti nastavak Ivšić registrirao u Davoru, Orubici, Štivicu, Komarnici, Sičama, Magić Maloj, Selcima, Vrpolju, Strizivojini i Starim Perkovcima, no navodi i da takvih primjera ima i u nizu drugih mjesta, a osobito dolaze uz brojeve (Ivšić 1913a: 213). Istraživajući nedavno govor Štivice, i sam sam se uvjerio u to.

starijim nastavcima – sa starim dativnim *-on/-en*, starim lokativnim *-i* (< *-ix*) i starim instrumentalnim *-i*, a javlja se i noviji *-ma*, npr. dativno *dāj kònem*, *dāj pilićma*, *nòšiš s̃inovma*; lokativno *Dūnavom na šlěpovi*, *jā nū glědam u svātovi*, *īma po bŕkovī*, *na basāmaci nāpravili dvī fōsne*, *o s̃inovma*, *po zūbma*; *dītē u kolīci*, *kūpus se vōzio ū koli*, *po rěbri*, *pūška na lěži*, *stojī na vrāti*, *u ūsti je*, *u zādñi kōli*; *ódala sam u dímlija*, *u sàona*; instrumentalno *dōšo bi sa ovčāri*, *dōšo s kōñi*, *īgra se s jástuci*, *prebāci s kōñi*, *sa svōjim pajdāši*, *s kōñi se rádilo*.

U imenica su *i*-vrste potvrđeni *-ima* i *-ma*: *kokōšma* Dpl., *kòstima* Ipl., *nòćima* Lpl., *rićma* Ipl.

6.2. Zamjenice

6.2.1. U instrumentalu je jednine ličnih zamjenica *jā* i *tī* ovjereno *sā mnom* i *s tōbom*, dakle s osnovom *mn-*, odnosno *tob-*. Instrumental jednine ličnih zamjenica *on* i *ona* glasi *nīm* i *nōm* pored *níme* i *nóme*. Nenaglašeni oblik zamjenice *ona* u akuzativu jednine obično glasi *ju*. U dativu, lokativu i instrumentalu ličnih zamjenica *mī* i *vī*, kao u nizu štokavskih govora, poopćen je stari dualni oblik dativa i instrumentalnoga *nāma*, *vāma*, a mogu se i ostvariti forme *nām* i *vām*. Interesantan je akuzativni lik *nē* koji se javlja u značenju 'njih'. Nekoliko je potvrda za oblike ličnih zamjenica: *jětrva ĩde za nóme*; *kōd mene nēma nā fīno*; *od nās u sělu ěto nī trōje od korōnē sāmo ūmŕlo*; *nē možemo prěžalit*, *odvūkli ju u Grādišku*; *nāma se donāšalo na lītre rākije*; *nēmam da vam dām*; *nī š nōm mōgo žīvit*; *ona je s vāma pripovīdala*; *ōnda oni mēne zōvnu*; *oni nōj šāpću*; *otac ju ūvatio zā ruku*; *otac nēmu káže*; *pūna nas kŭća bīla*; *svāki mi je svēcenik dōbar*; *š nīm je rádio*; *těta dōjde ōvamo i nū rōdi sa níme*; *tī nas vātaj*; *tō je nōj drāgo bīlo*; *tō mēn nī trěbalo*; *tō vam je kŭća na bājeru*; *vām svīma dāo Bōg zdrāvŕe*; *znāla sam mu rěć*: „Bōže, šŭti, dōdijo si mī“.

6.2.2. Instrumentalni lik povratne zamjenice ima staru osnovu *sob-*: *ōrmu sā sobom nōsi*; *sā sobom je divānila*.

6.2.3. Nekoliko je potvrda za povratno-posvojnu zamjenicu *svōj*: *káže ćēr mōja zětu svōme*; *krāve ĩdu sáme kŭći*, *svāka svōjoj kŭći*; *prāva si svōja bākō Māndika*; *sa svōjim pajdāši*; *svāka vlās na svōm mīstu*; *trŭješ svōja plŭća s cigārama*; *u svōm živōtu*; *zāšto bi se tī stīdila svōga?*

6.2.4. Među posvojnim se zamjenicama ističe oblik *nē* koji nastupa u značenju 'njezin'. U značenju se 'njihov' govori *nēov*. Nekoliko je potvrda za oblike posvojnih zamjenica: *dok se nē krāva ne ōtelj*; *glŭmile smo u našem dōmu*, *u dōmu*; *jā mōjim ūnucima gōvorim*; *kad je nēov svētāc*; *kod mōjega didē*; *māme su nāše ĩmale gŭske*; *mēni mōja sěstra nōsi mēter žīta*; *mōga mŭža nēma*; *mōj sīn je ĩšo na bājer*; *mōja māma káže da zaborāvŕa*; *nāš velećāsni u Kobāšŭ*; *nēgōv otac ĩsto fīn čòek*; *nēova su dīca znāla*; *od mōg brāta sīn*; *od mōga sīna sīn*; *od tvōjega didē je bīla bākō*; *ōnda kōlo ĩde s nīma*; *tāj nē sīn dōšo*; *tī si mōje fāmīlije*, *pītaj ga*; *tō je bīo nē svēkar*; *tvōja bākō ūvik pīvala u čŕkvi*, *ŭvik pīvala*; *za mōg živōta nīsām jā bīla bāš bōlesna*.

6.2.5. Izdvajaju se pokazne zamjenice poput *vāj*, *tāj* i *nāj*, koje se gdje kada mogu pojaviti s inicijalnim *o*. Nekoliko je potvrda za ove i druge oblike: *kad je bīo ōnāj rāt*; *kad je vāj kōmšija ūmro*; *kroz ōtŭ*

špråkļu; mōj tāj strīc se nāpio i zājde ōn u tū kūcu; od ōtog smo živili; ōtāj Pālikuća zātekne dvā; ōtū cīlu gōdinu; s ōtīm dōktorom; tāj nē sīn dōšo; u nō dōba; za nū sviću polīpi; znāla sam tāj svīt.

6.2.6. Upitne i odnosne zamjenice glase *kō* i *štā*: *imate kōga pōznatog?; kō će kúpit mlīkā kad nēmaš?; kō káže?; kō će tō pōpāmtit?; žēna pīta kō kōg īma pored mōra se vīdit mlāda štā nōsi; nē znamo štā je bīlo; štā je tēbi?; štā imā nōva kōd tebe?*. Ovamo ide i zamjenica *kōjī* (rjeđe s akcentom *kōji*): *kōjī je čōik bīo kad je vlāk prōlazio?; kōju mīsu pīvate?; māma se ūdā za čōeka kōjem je ūmḡla žēna; Mīle, kōju vōliš?*. Vrijedno je spomenuti i zamjenicu *kāki* (kod ponekoga starijega čeljadeta s akcentom *kākī*), a prema *kāki* govori se *nēkaki, nīkaki, svākaki* i sl. Nekoliko je primjera: *brāte, kāki tī jēzik gōvoriš?; nē znam kāke čīzme nego gūmene; znāš kāke su tē pīte i čōrbe*.

6.2.7. U značenju je 'netko' registrirano *nēko*: *mōžda slūčajno da je nēko zāklo krāvū; nēko je s nēkim rádīo; nēko je vōdio rēd*, a u značenju je 'nitko' registrirano *nīko*: *nīko nī mario; nīko nēga nī vīdio da ōn pūši; nīsām jā tō govōrila nīkome*. Značenje 'ništa' pokriva *nīšta*, a značenje 'nešto' pokriva *nēšta*: *jā dōbla bātin, ōna nīšta; nāše su bākē ūvik prīčāle nēšta, ūvik su prīčāle nēšta; pōsvadile smo se nēšta*.

6.3. Pridjevi

6.3.1. Komparativ se tvori od osnove pozitiva sufiksima *-j-* i *-ij-*: *bḡžji, dūbļi, grūbļi, krāci, nīžji, šīrji; bilji, korisniji, nōviji, stāriji, zdrāviji*. Komparativ je pridjeva tvoren sufiksom *-š-* ovjeren u *lākši* i *līpši*. Nije velik broj primjera sa supletivnim osnovama tipa *gōrji, māni, vēci*, a zanimljivo je svakako podvući komparativ *dōbriji*.

6.3.2. Superlativ se tvori prefiksom *naj-* koji se predmeće komparativu: *nājvāzniji, nājžilāviji*.

6.3.3. Neki su pridjevi evidentirani u imeničkoj funkciji, npr. *stāri su tō spōmiñali*.

6.4. Brojevi

6.4.1. Glavni brojevi glase: *jēdan, dvā, trī, četṛ* (uz *čētir*), *pēt, šest...* *jedānājst, dvānājst...* *šēsnaḡst, sedāmnājst, osāmnājst...* *četṛdēsēt...* *šezdēsēt, sedamdēsēt...* *stō, dvīsto, trīsto...* *šēsto* itd. Za značenje se 'tisuća' obično govori *īlada*.

6.4.2. Redni su brojevi: *pḡvī, drūgi, trēcī, četṛti, pēti...* *ōsmi, devēti...* *jedānājsti...* *dvadesēti...* *četṛdesēti...* *stōti...*

6.4.3. Važne su realizacije tipa *čēterō, pēterō, šēsterō, sēdmerō, ōsmerō...* *četṛnājsterō...*, naravno zbog morfa *-er-*.

6.4.4. Spominjem i brojevne pridjeve u nalazima poput *dvōja kōla, petēre lāče, petēra vrāta*.

6.5. Glagoli

6.5.1. Infinitivi dolaze bez krajnjega *-i*: *dāvīt, ōčistit, pōmest, pōranit, rāsīc*.

6.5.2. U glagola je II. vrste u infinitivima i oblicima tvorenima od infinitivne osnove sustavan sufix -*nu-* (<*-*no-*): *kāpnut, lābnut, okrénut, pomāknut, skīnut, uséknut se; dírnula, kāpnula, krénuli, plūnula, svānula*.

6.5.3. Zanimjani oblik prezenta glagola *bīt* u 3. licu jednine većinom glasi *nī: nī ĩmala dī bīt; nī mi nīkad brānīo; nī ōna nīšta rādila, nī ni mōgla* iako se čuje i oblik *nīje*.

6.5.4. U 3. licu množine nastupaju nastavci -*u*, -*ju* i -*e*: *donāšaju, glēdaju, kōļu, lūbe, metū, okopāvaju, pekū, pomišaju, rastū, rūčaju, spōmiūu, stojē, svīraju, vīču, zapāle, znāju, zovū*.

6.5.5. Složeni glagoli s -*liti* govore se s -*lat*, npr. *dōlat, nālat, prōlat, ūlat, zālat*. Prema *tkāt* dolazi prezent tipa *tkē*. Prema *rēč* čujemo *rēknem, rēkneš*. Prema *dāt* čuju se i forme tipa *dādnemo, dādnū*. Prema *počēt* dolazi *pōčmem, pōčmemo*.

6.5.6. Govor poznaje aorist, no ne govori se često. Najčešće se rabi pri živahnijemu, afektivnijemu pripovijedanju određenih događaja iz prošlosti: *izlūbiše ga dica; jā ōstade sāma; kad ōna mēni pōkaza; ōdoše mī; ōplīndraše svē živo; prōjdoše kraj nās; ūze i pōpi*.

6.5.7. Perfekt se tvori od nenaglašenoga prezenta pomoćnoga glagola *bīt* i glagolskoga pridjeva radnoga određenoga glagola: *i ōnda mi je zavēžāla oko vrāta; kaže da je išla u Pētrovo Sēlo; ōnda smo išli gōre; svī lūdi su rādili*. Vrijedno je spomenuti da je zabilježen golem broj primjera izostavljanja pomoćnoga glagola u perfektu: *bīla jēdna krūška; i ōnda pōšo za Grādišku; jā dōbila bātin; jā ōstāla sa šēstero dicē; mī dōšli pod ōdmorom, porānīli svīne; mī pīvale zājedno u dōmu; tā Vēsna nas snīmala; tāj nē sīn dōšo; tētāk mēni ūvik prīčō*.

6.5.8. Futur I. tvori se od prezenta nenaglašenoga oblika glagola 'htjeti' i infinitiva: *jā ću bīt ūmoran; kūd će bākē pōč?; mēni će sīn dōč; mī ćemo ūteć; ōn će svē izmislit*. Kada se infinitiv nađe pred pomoćnim glagolom, oni se spajaju: *dōće ōn; lōpovi, fāsovaćete vī mēni; nāćemo mī tēbi dīvōjku; nīsām nīšta vīše čūla, al pītācu jā po sēlu; odvēšču vas u jēdnu stāru kūču; ponēću i jā; prīmīćemo ju; sākrićemo se mī; svānuće dān; zvācu jā i nū*.

6.5.9. Futur se egzaktni čuje u rijetkim prilikama: *ako būdu izapīrali rūbine; kad ti jā būdem kūvala; dōčeš mēne slūšat šta ti jā būdem govōrila*.

6.5.10. Imperativ se tvori od imperativne osnove i nastavaka za imperativ, npr. *čitāj, čūpāj, iskāpaj, ispēci, kūpi, odādri, ožēži, pomōli se, pomōzi, prekrēni, stāni, vātaj, vēslāj; ogūlimo, prītisnimo; mōļite se, ōstavite, vīrujte*. U 3. licu jednine i množine dolazi čestica *nek(a)*: *nek nas isprate*. Niječni se imperativ tvori pomoću čestice *ne* i oblika imperativa: *ne bōj se, ne stīščī, ne zōvite te zanimjanim imperativom glagola mōč, koji može stajati samostalno ili uz infinitiv: nēmōj kōpat plītko; nēmōjte slūčajno da kōjt zāpuca; nēmōjte se čūdit*.

6.5.11. U svim licima oblik glagola 'biti' za tvorbu kondicionala glasi *bi*: *krāva bi se otēļila; tī bi mōgo ōstat; mī bi dōšli s gērzima; mī bi slāvili dvādeset i trēčega; nā fīno bi rīzali; s cīm bi te pōnudila?*

6.5.12. Glagolski je prilog sadašnji rijedak: *držēć, igrajuć, letēć, nōseć, pīvajūć*.

6.5.13. Dio glagola u govorima slavonskoga dijalekta redovito tvore glagolski pridjev trpni pomoću sufiksa *-t-*, što je slučaj i u ovome govoru: *nāpit, nāpravit, obrādit, posādit, slōmit; ogūlita, oprēmīta, pōdojita; prāvīto, ugrāđīto, zāgorīto* (usp. i *kūvan, narīban, poževēna, zadūžen*).

6.6. Nepromjenjive vrste riječi

6.6.1. Od priloga koji su se često pojavljivali u živome govoru mogu se istaknuti neki prilozi mjesta: *blīzū, dalēko, dōle, gōre, ōdakle, odozgōr* (uz još često *odozgōre*), *ōkolo, ōvdī, ōndī, unūtra*; prilozi vremena: *jučēr* (uz još često *jučēre* i rjeđe danas *jučēraske*), *dānas, sūtra, jūtros* (uz rjeđe danas *jūtroske*), *nāgodīnu, ponōci, sīnoć, večēras* (uz rjeđe danas *večēraske*), *večērom*; prilozi načina: *kāko, tāko, krādom*; prilozi količine: *mālo, pūno, tōlkō*. Prilično se često u značenju 'stalno' kazuje *fōrt*.

6.6.2. Prijedlog u značenju 'između' obično ima formu *īzmed*. Prijedlog u značenju 'iznad čega, nad čim, poviše' javlja se i s elidiranim krajnjim vokalom, npr. *štrīmfē su pōvīš kōlina*.

6.6.3. Veznik *ili* može imati elidirani krajnji vokal, npr. *ōn ēe donēt īl ēu jā; ū našīm ūlicama il vīše gūsāk il vīše dicē*.

6.6.4. Od uzvika spominjem *dē*, koji se rabi za poticanje kakve radnje, npr. *dē tī dōjdī kod nās; dē, sākrićemo se mī pa ćemo mī čūt; teta Mīla, dē mōjim te ōstani*. Brojni su uzvici za upućivanje na različite dojmove, npr. *elē, jojī, jū*. Čuju se i pojedini za dozivanje životinja: *lēga-lēga-lēga* (za patke), *gūs-gūs-gūs* (za guske), *pī-pī-pī* (za kokoši); za tjeranje životinja: *īš* (mnogim životinjama).

7. Zaključak

Govor je Davora dijelom slavonskoga dijalekta, njegova posavskoga poddijalekta. Premda se o ovome govoru u dosadanjoj dijalektološkoj literaturi nalaze određeni podatci, ovdje se nakon iscrpnijih terenskih istraživanja u novije vrijeme, podastiru i opisuju osobitosti davorskoga govora na fonološkoj i morfološkoj ravni. Među važnijim fonološkim posebnostima valja izdvojiti vokalski sustav s pet vokala u dugim i kratkim slogovima + kratki i dugi *ɾ* u funkciji silabema; ikavski odraz jata uz sporadične ekavizme te poneki efemerni jekavizam; očekivan razvoj starih vokala (*a > a; o, ɨ > u; e > e*); prijevoini lik (*vrébac*); konsonantski sustav s 7 sonanata i 17 šumnika; prisuće fonema *ʒ*; izostanak *x*; čuvanje *f*; većinski razvoj *d̥, d̥aj > ʒ* (ali u nekoliko nalaza i *j*); razvoj *t̥, t̥aj > č*; šćakavizam; primjeri tipa *prōjdeš*, ali *prōć*; sustavan skup *cr*; djelomično čuvanje finalnoga *l* u imenskih riječi te prijelaz *l > o* u pr. r. m. sg.; palataliziranje *l* i *n*; nedosljedni rotacizam; peteroakcenatski sustav s kolebanjima očekivanima za posavske govore. Među važnijim se morfološkim posebnostima ističu: Isg. *i*-vrste s nastavcima *-i* i *-u*; pretežite duge množine; Gpl. im. *a*-vrste i *e*-vrste uglavnom na nulti nastavak, manje na *-i*, u muškome i srednjemu rodu također i na *-ov/-ev*, rijetko s kojim drugim nastavcima; pretežit sinkretizam DLlpl. *a*-vrste na *-ima*, *e*-vrste na *-ama* s ostatcima drugih starih nastavaka; lične zamjenice

s oblicima *sã mnom, tðbom, nãma, vãma*; forma *îê* u značenju 'njezin'; pokazne zamjenice *vâj, tâj, nâj*; upitne i odnosne zamjenice *kô* i *štã* (rjeđe *štô*); zamjenice *kôjî* (rjeđe *kôji*) i *kãki* (uz *kãkî*) te *nêkaki, nîkaki, svãkaki*; komparativi sa sufiksima *-j-* i *-ij-*; necjeloviti infinitivi; glagoli II. vrste s formantom *-nu-*; česta tvorba glagolskoga pridjeva trpnoga sufiksom *-t-*; brojevni pridjevi s formantom *-er-* itd. Rezultati su pokazali da su u govoru dobro očuvane posebnosti svojstvene slavonskomu dijalektu, njegovu posavskomu poddijalektu, ali i pokoje druge arhaičnije crte po kojima se ističe zapadni dio Posavine.

Ogledi govora

I.

Slušaj, išla baba Sõfõ stãra s nãma brãt grã i sãd jũtro jẽdno... pa znãš tî kôji tõ grã bîo! I mesirãće bîle ònẽ. I sãd, čim se dočẽpaš mesirãće, čim se mesirãće dočẽpaš, òma sîdneš. I sãd baba Sõfõ... pũno nas bîlo: i dicẽ i bãb stãri... I òna dõšla do mesirãće nẽke i kãko je u širokoj ònõj sũkñi, široke sũkñe su se nòsile, i ìde sîst na mesirãču i: „Jããã, jããã...“, izbũļila òci i glẽda. „Štã je?“ – òtac vîće. „Jããã, jããã...“. Sîdla nã zẽca. I zẽc nẽ zna kũ(d) ěe. A òtac ju ùvatio zã ruku i vučẽ, dîže ju. Nẽ znaš štã je. Mî põčeli dica bižat. Kad zẽc îskoči i òde!

II.

Jã sam bõlesna nã srce i jã sam îšla na operãciju sřca prije òsam gõdin. I îšla na operãciju sřca i ìdem jã – u kolici se võzim. I sãda dica, vãkõ nãučnici, vukũ tã kolíca. I mẽnî kãžu: „Bãko, ako òdete u vũ rũpu, nẽmõjte se čũdit, mî nîsmõ nẽki vozãčî“. A jã nîma kãžem: „Dîco, nẽ u tũ rũpu, îmam jã u Dãvoru i rũpu i spõmenîk“. Kad jã zãpivam bečãrãc: „Nẽma sèla štõ je Dãvor mãli, ni bečãrãc štõ su Dãvorčãni“. Bolẽsnica pîva.

III.

I mî smo u nãšoj fãmiliji svãšta îsto doživili. Dẽčka su ùbili od pẽtnãjst gõdin, ni krîv ni dũžan nîkome... nîkome. Pẽtnãjst gõdin bîo, pẽtnãjst gõdin. Dõšo kõne čũvat i napãst kõne da sũtra mõgu kõni rãdîť. Jer nî bîlo kũruza tõlko, nego pãsli cẽlu nõć. Kroz ùsta je... kroz ùsta... svũ mu glãvu rãznîlo. Kãko smo bîli u jãdũ, Bõže, nẽ znam kãko smo tũ gõdinu òstali žîvi svî. Pa jã imala četnãjst gõdin, a òn pẽtnãjst. Kãžem Vam. A nẽgova mãt plãće, pa kãže: „Kad ti bũdem cvîť usãdila, nẽ treba ti kîša zãlîvat, nego ěe mõje sũze zãlîvat... Mõj mlãdi cvîť u grõbu vẽnẽ“. Tõ je bîo tãkî plãč, nî se mõglo. I dãnas mi svẽ tõ na pamėti. Cẽli svîť kõjî je îšo nã grob se rãsplako s nóme. Plãč. I imala jõš dvã sîna. I jẽdan joj se sîn rãzboli... bîo nã srce bõlestan, i četrdẽš gõdin îmo, ùmro. Îšo brãt kũruze i bîo vrũć dãn, i dõjde kũci i nãpije se lãdne vodẽ, vòda zdẽna bîla u ãmperu, i ùpãne kraj tõga ãmpera – ònda su bîli ãmperi dî smo grãbili võdu – i mîťãv. A òženit, îmo dvõje dicẽ. A treći, ùmřla je kad joj treći ùmro, îsto òd sřca. Fala Bõgu, ùmřla je, a dũgo žîvila, prẽko devedẽš gõdin žîvila, prẽko devedẽsẽť gõdin žîvila.

Literatura

- Brozović, Dalibor. 2007. Govor u dolini rijeke Fojnice. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 13. 1–183.
- Galović, Filip. 2020. Govor Srednjega Lipovca (pored Nove Kapele). *Lingua Montenegrina* 13(1). 87–106.
- Galović, Filip. 2021. O govoru mjesta Davora (u slavonskoj Posavini). U Bilić, Anica (ur.), *Šokačka rič* 18. *Zbornik radova Znanstvenoga skupa 'Slavonski dijalekt' s međunarodnim sudjelovanjem*, 135–152. Vinkovci: Zajednica amaterskih kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije.
- Galović, Filip. 2022. Nekadanji govor sela Klakara u slavonskoj Posavini. U Bilić, Anica (ur.), *Šokačka rič* 19. *Zbornik radova Znanstvenoga skupa 'Slavonski dijalekt' s međunarodnim sudjelovanjem*, 57–96. Vinkovci: Zajednica amaterskih kulturno-umjetničkih djelatnosti Vukovarsko-srijemske županije.
- Galović, Filip. 2023. Govor mjesta Pavlovaca (kod Nove Kapele). *Hrvatski dijalektološki zbornik* 27. 15–35.
- Galović, Filip. 2024a. Govor mjesta Aljmaša. *Lingua Montenegrina* 17(2). 123–138.
- Galović, Filip. 2024b. O govoru Otoka (pored Vinkovaca). *Hrvatski dijalektološki zbornik* 28. 181–206.
- Ivšić, Stjepan. 1913a. Današnji posavski govor. *Rad JAZU*, svezak 196, 124–254. Zagreb: Dionička tiskara.
- Ivšić, Stjepan. 1913b. Današnji posavski govor. *Rad JAZU*, svezak 197, 9–138. Zagreb: Dionička tiskara.
- Kapović, Mate. 2008. O naglasku u staroštokavskom slavonskom dijalektu. *Croatica et Slavica Iadertina* 4(4). 115–147.
- Kapović, Mate. 2009. O naglasku e-glagolâ u zapadnoj Posavini. *Croatica et Slavica Iadertina*, 5(5). 107–121.
- Kapović, Mate. 2015. *Povijest hrvatske akcentuacije. Fonetika*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Kapović, Mate. 2026. Reflexes of initial *vъ-/vъ- in Štokavian and Čakavian. *Russian Linguistics*. U objavi.
- Kolenić, Ljiljana. 1998. Slavonski dijalekt. *Croatica* 27(45–46). 101–116.
- Lisac, Josip. 2003. *Hrvatska dijalektologija 1: Hrvatski dijalekti i govori štokavskog narječja i hrvatski govori torlačkog narječja*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Lukežić, Iva. 2012. *Zajednička povijest hrvatskih narječja. 1. Fonologija*. Zagreb – Rijeka – Čavle: Hrvatska sveučilišna naklada – Filozofski fakultet u Rijeci – Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine.
- Lukežić, Iva. 2015. *Zajednička povijest hrvatskih narječja. 2. Morfologija*. Zagreb – Rijeka – Čavle: Hrvatska sveučilišna naklada – Filozofski fakultet u Rijeci – Katedra Čakavskog sabora Grobnišćine.
- Sekereš, Stjepan. 1989. Areali ikavskog, ekavskog i ijekavskoga govora u slavonskom dijalektu. *Hrvatski dijalektološki zbornik* 8. 135–144.
- Sekereš, Stjepan. 1967. Klasifikacija slavonskih govora. *Zbornik za filologiju i lingvistiku* 10. 133–145.
- Verić-Vojt, Ivanka. 1968. *Davor*. Upitnik za srpskohrvatski dijalektološki atlas. U rukopisu.

DIALECTOLOGICAL RETURN TO DAVOR IN SLAVONIC POSAVINA

Davor (formerly Svinjar) is a village located 20 km southeast of Nova Gradiška, and today it administratively belongs to Brod-Posavina County. The local dialect of Davor is part of the Slavonian dialect, its Posavina sub-dialect. Although its more important linguistic facts are known about this local dialect in the dialectological bibliography, in this paper, after more extensive field research in recent times, the peculiarities of the local dialect of Davor on the phonological and morphological levels are highlighted and described. It is a local dialect that has a solid structure and that even today preserves certain more archaic features.

Keywords: local dialect of Davor, Posavina subdialect, Slavonian dialect, Štokavian dialect group

Adresa autora:

Filip Galović

Pravni fakultet

Hrvatsko katoličko sveučilište

HR – 10 000 Zagreb, Ilica 244

filip.galovic@unicath.hr